

Faq's waterplanten Randmeren

Algemeen

Wie heeft het beheer en wie is verantwoordelijk voor de Randmeren?

Rijkswaterstaat is beheerder van (onder andere) de Randmeren. RWS is als waterbeheerder verantwoordelijk voor de waterkwaliteit en de veiligheid van de vaarwegen. Rijkswaterstaat zal dan ook alleen waterplanten maaien als de planten het vaarverkeer in de vaargeul van een (hoofd)vaarweg belemmeren. De vaargeul is met groene en rode tonnen aangegeven. Het is tot nu toe nog niet het geval geweest dat er in de vaargeul overlast van waterplanten was.

Over het algemeen wordt het deel tussen de betonde vaargeul en de recreatiebebakening als recreatiewater aangegeven. Het recreatieve beheer van wateren zoals de Randmeren is in Nederland niet geregeld; de verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij 'niemand' en bij 'iedereen'. De gemeenten die in de coöperatie Gastvrije Randmeren samenwerken, maaien vanuit gemeentelijk budget al een aantal jaren een beperkte hoeveelheid waterplanten in Eem- en Gooimeer, Veluwemeer en Wolderwijd.

Wat is het nut van waterplanten

Bij het behoud van schoon en helder water in de randmeren spelen waterplanten een belangrijke rol. Waterplanten zijn afhankelijk van schoon en helder water én bevorderen dat water schoon en helder blijft. Dit doen ze door bodemdeeltjes en zwevende deeltjes vast te leggen, voedingsstoffen op te nemen en te concurreren met algen door licht en voedingsstoffen te gebruiken die dan niet beschikbaar zijn voor (plaag)algen. Verder bieden waterplanten een schuil- en paaiplaats voor waterdieren. Daarnaast zijn er veel (beschermde) watervogels die waterplanten eten. Waterplanten zijn een essentieel onderdeel van het watersysteem en kunnen vanuit het oogpunt van waterbeheer dan ook niet onbeperkt gemaaid worden.

Waarom wordt er door Gastvrije Randmeren alleen in de Randmeren gemaaid?

Omdat het budget voor het maaien wordt opgebracht door de gemeenten rondom de Randmeren is alleen vergunning verleend voor en wordt alleen gemaaid in de wateren die tot het werkgebied van deze gemeenten horen: Eem- en Gooimeer, Nijkerkernauw, Nuldernauw, Wolderwijd, Veluwemeer en Drontermeer.

Hoe groot is het te maaien gebied en waar ligt het?

De provincie Flevoland heeft het Schap vrijstelling verleend voor het maaien van maximaal 300 ha in de Veluwerandmeren, onder dezelfde strikte voorwaarden als eerder een vergunning voor de periode 2010-2012 was afgegeven. De provincie Noord-Holland heeft tot 2016 vergunning verleend voor het maaien van maximaal 400 ha in Eem- en Gooimeer. Het maaien van de waterplanten wordt gecoördineerd door Gastvrije Randmeren.

Waar moet op gelet worden bij het maaien van waterplanten?

Om te mogen maaien in de randmeren, voor een groot deel aangewezen als beschermd (Natura2000)gebied, moet een Nb-wetvergunning worden aangevraagd (Nb = Natuurbeschermingswet). In de vergunning is opgenomen onder welke voorwaarden er gemaaid mag worden. Hiermee wordt voorkomen dat het maaien van de waterplanten een te groot negatief effect heeft op de instandhouding van bepaalde soorten. Teveel maaien of op de verkeerde plaatsen maaien zorgt voor een negatief effect op de waterkwaliteit en verstoort soorten die direct of indirect afhankelijk zijn van fonteinkruiden.

In de Nb-wetvergunning is een aantal strikte voorwaarden opgenomen waaronder gemaaid mag worden: zo wordt er een maximum aantal hectares vastgesteld dat gemaaid mag worden, mag er alleen gemaaid worden binnen de recreatiebebakening (in water dieper dan 1.50 m) op maximaal 60 cm boven de waterbodem en moet het maaisel worden opgevangen en afgevoerd. Bij het Eemmeer moet er speciale aandacht zijn voor het niet verstoren van de broedbiotoop van de visdievenkolonie op het eiland de Dode Hond tijdens het maaien. Een inventarisatie uitgevoerd door de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken en Staatsbosbeheer wees uit dat er voor de visdieven geen verstoring optreedt. In het algemeen moet het maaien worden uitgevoerd conform de Handreiking [Waterplanten Maaien van Rijkswaterstaat](#)

Wie controleert of de maaier alles heeft gedaan en ook alles volgens de regels heeft uitgevoerd?

Het maaien gebeurt in opdracht van Gastvrije Randmeren. De coöperatie controleert dus ook of er volgens de – vastgelegde – afspraken wordt gewerkt. Ook de ‘groene handhavers’ van provincie / omgevingsdienst zijn gerechtigd controles uit te voeren, evenals Rijkswaterstaat.

Overlast van waterplanten

Welke waterplanten geven overlast (en welke niet)?

De overlast gevende waterplanten zijn vooral de waterplanten die in de waterbodem wortelen, in de loop van het seizoen met lange taaie stengels naar het wateroppervlak groeien en daar tot grote drijvende waterplantenvelden leiden. Aan het einde van het seizoen sterft deze massa weer af en zakt naar de bodem. In de randmeren hebben we het dan vooral over de soorten Doorgroeid Fonteinkruid, Gekroesd Fonteinkruid en Aarvederkruid (plaatjes invoegen).

De ook veel voorkomende Kranswieren veroorzaken geen problemen voor motor- en zeiljachten, omdat kranswierplanten gemiddeld maar ongeveer 60 cm. hoog worden. Binnen de recreatiebebakening (> 1.40 m) blijft er minstens 80 cm waterkolom boven de kranswieren over.

Wie is verantwoordelijk voor de massale groei van waterplanten?

Sinds eind 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht. Deze moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is. Om aan de eisen van waterkwaliteit te kunnen voldoen, zijn door de waterbeheerders (Rijkswaterstaat en Waterschappen) technische maatregelen genomen, zoals bijvoorbeeld een extra zuiveringstrap bij een aantal waterzuiveringen. Deze zorgen ervoor dat de hoeveelheid nutriënten (voedingsstoffen)

in het water sterk afneemt . Dit heeft tot gevolg dat er minder blauwalg voorkomt (gunstig!), het water helder is (ook gunstig) waardoor de waterplanten beter gedijen en de waterkwaliteit sterk verbetert.

Verdwijnen die waterplanten nog ooit uit de Randmeren?

Fonteinkruiden 'doen het goed' op een bodem waarin (nog) veel fosfaat zit. In de Veluwerandmeren is de hoeveelheid fosfaat in de bodem de laatste 10 tot 15 jaar sterk afgenomen en worden de fonteinkruiden langzaam maar zeker naar de diepere delen van het water verdrongen door kranswieren. Een ontwikkeling die door ecologen ook was voorspeld. Kranswieren groeien maar tot ongeveer 60 cm hoogte en vormen voor de recreatievaart dan ook geen probleem. De verwachting is dat ook in het Eem- en Gooimeer het kranswier langzaam maar zeker de fonteinkruiden zal verdringen, maar niemand kan voorspellen op welke termijn. In Eem- en Gooimeer zit nog veel fosfaat in de bodem. Daarnaast bestaat de bodem van het Eemmeer vooral uit veen dat fosfaat langer vasthoudt dan de zanderige bodem van Veluwerandmeren en Gooimeer. Al met al moet er vanuit worden gegaan dat de recreatievaart nog wel een aantal jaren overlast zal ervaren van de fonteinkruiden.

Waar kan ik mijn schade declareren?

Schade aan boten door het vastlopen in waterplanten (of plastic of vislijn ...) kan op geen enkele overheidsorganisatie verhaald worden en is voor risico van de gebruiker.

Maaien van waterplanten

Hoe zijn de prioriteit en de te maaien gebieden bepaald?

Bij de selectie wordt uitgegaan van het waterplantvrij maken van de toegangen tot de havens/eilanden en aanlegplaatsen en het vergroten van het bevaarbaar oppervlakte van wedstrijdgebieden, snelvaarbanen, surflocaties en recreatiewater. Het gaat daarbij om water dieper dan 1.50, met uitzondering van een aantal in de vergunning vastgelegde ondiepere delen (o.a. toegang tot de vaargeul vanaf de reddingsbrigade Blaricum en het kleine Zeetje bij Blaricum). In 2016 is voor het eerst ook 35 ha gemaaid ten westen van de Hollandse Brug bij Almere.

Waarom wordt er niet gemaaid bij stranden?

Om te mogen maaien in de randmeren, voor een groot deel aangewezen als beschermd (Natura2000)gebied, moet een Nb-wetvergunning worden aangevraagd. In de vergunning wordt opgenomen onder welke voorwaarden er gemaaid mag worden. Hiermee wordt voorkomen dat het maaien van de waterplanten een te groot negatief effect heeft op de instandhouding van bepaalde soorten . Teveel maaien of op de verkeerde plaatsen maaien zorgt voor een negatief effect op de waterkwaliteit en verstoort soorten die direct of indirect afhankelijk zijn van fonteinkruiden.

Eén van de voorwaarden is dat er alleen gemaaid mag worden binnen de recreatiebebakening (dus in water dieper dan 1.50 m.). Vandaar dat niet gemaaid kan worden bij stranden of in andere ondiepe delen.

Waarom worden bij Huizen en Blaricum dan wel ondiepe delen gemaaid t?

Bij het strand van Blaricum wordt in het kader van veiligheid een smalle strook gemaaid om de reddingsboot in staat te stellen uit te varen. In de Nb-wetvergunning zijn op uitdrukkelijk verzoek van de gemeente Huizen twee smalle stroken opgenomen om de kleine watersport ter plaatse een uitvaaropening naar dieper vaarwater te geven.

Waarom wordt er maar 1x per jaar en pas in juli gemaaid?

In de Nb-wetvergunning (voorwaarden) is bepaald dat er pas gemaaid mag worden vanaf 1 juli. In de handreiking 'Maaien waterplanten' van Rijkswaterstaat, staat dat één maal per jaar gemaaid mag worden. Daarbij is het ook nog zo dat er momenteel niet eens voldoende budget is voor één volledige maaibeurt, dat wil zeggen het volmaaien van het aantal vergunde hectares. Laat staan dat er voldoende budget is om meer dan eens te maaien. Verder is het zo dat bij eerder maaien niet goed bepaald kan worden welke locaties overlast gaan geven en bovendien het gevaar bestaat dat de planten opnieuw naar de oppervlakte groeien en er eigenlijk een tweede keer gemaaid moet worden (waarvoor dus geen geld is). Een tweede keer maaien (later in het seizoen) heeft niet heel veel zin omdat in augustus de waterplanten al weer gaan afsterven en naar de bodem zakken.

Er mogen vanuit de vergunning veel meer hectares gemaaid worden, waarom gebeurt dat niet?

In de Randmeren worden op kosten van de samenwerkende gemeenten al een aantal jaren waterplanten gemaaid voor de recreatievaart. In een driejarige pilot die in 2014 van start is gegaan, leveren lokale overheden en watersportsector gezamenlijk een bijdrage aan het bevaarbaar houden van de Randmeren. Gastvrije Randmeren, HISWA, Watersportverbond en de havens in het gebied leveren vanaf ieder een bijdrage met respectievelijk inzet van middelen en inzet van vrijwilligers en personeel van jachthavens en watersportverenigingen. Op deze manier kan de overlast op een grotere schaal aangepakt worden.

Andere maatregelen

Waarom zijn er in het verleden waterplanten gezaaid?

Er zijn nooit waterplanten gezaaid. Wel is er bodemmateriaal uit de Hoornse Hop nabij het eiland de Dode Hond in de natuurbekening van het Eemmeer neergelegd om groei van (laagblijvende) kranwieren te versnellen. Kranwieren veroorzaken voor de recreatievaart geen overlast. Er wordt wel beweerd dat er een zaadbank is neergelegd bij de Dode Hond die ervoor heeft gezorgd dat er nu heel veel fonteinkruid groeit. Dit is dus niet het geval.

Kan er geen waterplant etende of bodem woelende vis worden uitgezet om de overlast aan te pakken?

Vanuit het oogpunt van de watersporter lijkt dit misschien een oplossing. Op de langere termijn zou een afname van het aantal waterplanten een negatief effect hebben op de waterkwaliteit wat weer andere problemen veroorzaakt. Uitzet van graskarper (waterplant-etende vis) is niet mogelijk, omdat uitzet van zogenaamde 'exoten' door het ministerie van EZ niet is toegestaan. Afvangen van brasem kan een maatregel zijn om de groei van waterplanten te bevorderen. Deze bodemwoelende

vis vertroebelt het water en gaat om die manier de groei van waterplanten tegen. Het is echter niet zo dat je deze beweging kunt omkeren. De uitzet of het vermindering van het afvangen van bodemwoelende vis als brasem is niet effectief omdat deze alleen gedijen op een kale bodem.